

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

XIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

DE SS. PTOLEMAEO ET LVCIO MARTYRIBVS. 947
 MARTYRIVM SS. PTOLEMÆI ET LVCII,
 AVTHORE BEATO IVSTINO PHILOSOPHO ET
*martyre, Apologia prima pro Christianis, interprete Ioachi-
 mo Peronio Benedictino.*

Teorum omnium, quæ Urbicio præfecto gesta sunt, cau-^{19. Octobr.} sam perspicatis, rem, ut gesta est, narrabo. Mulier quædã viro, qui libidini deditus erat, nupsit. Ea cum antea libidinosè vixisset, posteaquam Christi præcepta & disciplinã cognita habuit, se ad meliorem frugem mentemq; conuertit, viroq; ut idem faceret, suadere conabatur præceptis proferendis, proponendaq; pœna, quæ in æterno igne maneret eos, qui non pudicè, nec ex ratione recta degerent. Ille autem, qui in eadem libidine perstaret, factis suis uxorem à se abalienabat. Nefas enim & impium rata mulier, deinceps cum viro habitare, qui contra legem naturæ & contra ius, viam libidini ac voluptati omni ex parte patefacere studeret, à conjugio disungi separariq; constituit. Cumq; ab eo proposito abduceretur à suis, qui ei etiam manendū suaderent, quod spes esset, fore ut aliquandò vir eius vitam moresq; mutaret, vim sibi inferens, inuita mansit.

Postea verò, quàm vir Alexandriam profectus, grauiora & indigniora scelera admittere renunciatus esset, nè socius & particeps eius scelerum flagitiorumq; fieret, si in conjugio maneret, visusq; communi vteretur, & in eodem lecto cubaret, dato eo, quod apud nos repudium dicitur, separata est. Præclarus autem eius vir, qui letari debuisset mulierem, quæ libenter iam pridem cum seruis ac conductis operis, ebrietate omniq; scelere se oblectans fecisset, ea quidem facere destitisse, seque ab eis abstinere voluisse, cum ipse nollet, eam se à conjugij nuptiarumque iure ac fœdere distraxisse: eam in crimen vocauit, & accusauit, quod esset Christiana. Ac illa quidem libellum tibi Imperator attulit, petens ut sibi rebus suis consulere liceret: deinde obiecto crimini se responsuram, cum rebus suis consulisset, promisit, idque concessisti. Tum verò ille, qui aliquandò vir eius fuerat, cum iam nihil in præsens in eam dicere posset, in Ptolemæum quendam, in quem Urbicius animaduertit, quemque præceptorem in Christiana disciplina illa audiuerat, impetum fecit hoc modo: Centurioni, qui Ptolemæum in vincula coniecerat, & quem amicū habebat, persuasit ut ex Ptolemæo hoc vnum quæreret, num esset Christianus. Ptolemæum veritatis studiosum, non fraudulentum, neque mendacem, cum Christianum se esse professus esset, in vinculis Centurio esse voluit, eumq; in carcere diuturna pœna afflixit. Ad vltimum cum in Urbicij conspectum productus, simili modo hoc vnum rogaretur, num Christianus esset, rursum sibi recti virtutisque ex Christi doctrina conscius, diuinæ virtutis disciplinam confessus est. Qui enim se esse negat, is aut rem, quam improbavit, negat: aut certè re indignum se & ab ea alienum sciens, vitat confessionem: quorum neutrum in verum Christianum cadit. Cumq; eum ad supplicium Urbicius rapi iussisset, Lucius quidam, qui etiam Christianus erat, cum ita contra ius & æquitatem iudicium fieri videret, his verbis cum Urbicio egit: Quæ (malum) ratio te eò insanix adegit, ut hunc, quem nec adulterij, nec stupri, nec cædis, nec furti, nec rapinæ, nec deniq; vllius sceleris crimine conuictum haberes, sed Christiani tantum nominis appellationem profitentem, pœna capitis afficeret? Non iudicas, Urbici, ex Pij Imperatoris, nec filij Cæsaris, qui est Philosophus, nec Senatûs dignitate. Ille Lucio qui nihil aliud responderat, Mihi, inquit, tu quomò vidèris esse huiusmodi. Qui cum, Maximè, respondisset, eum etiam rapi ad mortem iussit, gratiam ei se habere profitentem, quod se ab improbis talibus dominis liberatum esse sciret, & ad parentem Regemque cælorum proficisci. Tertius etiam alius cum accessisset, morte mulctatus est.

En quid Evangelicū efficiat in ijs, quæ verè credūt.

Pudica coniux ab adultero accusatur.

S. Ptolemæus in carcere degit.

Rapitur ad supplicium.

Lucij libertas.

Item martyrium.

MARTY-

MARTYRIUM SANCTI MARTYRIS VA-
RI ET SOCIORVM EIVS, AVTHORE SIMEONE

Metaphraſte. Ex tomis Aloyſij.

19. Octobr.
Cap. 1.

Persecutio
Christiano-
rum in Egy-
pto.

Var^o miles
egregius, cu-
rat capri-
uos.

Cap. 2.

Nota in-
diam.

Pſal. 125.

2. Tim. 2.
SS. martyres
B. Varum con-
fortat & ad
martyrium
animant.

Cap. 3.

VM Maximianus Tyrannus per vniuersum ferè orbem terræ impium edidiſſet edictum : miſiſſetque etiam ad Præſides, qui erant in Aegypto, vt vel omnes in ea exiſtentes Chriſtiani, execranda guſtarent ſacrificia, & ſuam abiurarent fidem : vel varijs tormentis & ſupplicijs vita eis adimeretur : & hac de cauſa multi fideles fuiſent compræhenſi : & alij quidem pro Chriſto mortem glorioſè ſuſtinuiſſent, alij autem in carceres & vincula coniecti eſſent, fameque & ſiti premerentur: vir quidam ex numero militum Aegyptiorum, qui in magno quidem erat precio apud Maximianum, & apud ipſum exercitum, erat autem terribilis hoſtibus, nomine Varus, genere inſignis, gloria conſpicuus, ac virtute clarus. Is clàm ſingulis noctibus carcerem ingrediens, partim quidem eos curabat, qui erāt in vinculis: partim autem eos rogabat, vt pro ipſo orarent, quò æquè, atquè ipſi, certamen perageret. Timebat enim adhuc ſuam aperire religionem, quòd ſatellites impietatis, eadem & furorem ſpirarent aduersus pios, & quos depræhendiffent Chriſtianos, alios quidem igni, alios autem alijs tormentis & mortì traderent.

Cùm autem Præſidi fuiſſet renunciatum, quòd quidam ex fidelibus, qui habitabant in ſolitudine, compræhenſi fuerant à miniſtris impietatis, nuncio lætatus, eos quidem iubet in præſentia includi in tuta cuſtodia: die autem ſequenti parari tormenta, & ipſos introduci ad habendam de eis quaſtionem. Cùm res ergò veniſſet ad aures beati Vari, pecunia data ijs, qui præerant cuſtodia, noctū ad eos ingreditur, & eos quidem ſoluit è vinculis, pedes autem è cippo amouet. Cumque eos curāſſet, & vt cibum ſumerent effeciffet, qui totos octo dies iam ieiuni manſerant, prociſdens humi, obſecrabat: Rogo vos, dicens, germani ac ſynceri Chriſti ſamuli, Deo pro me ſupplicate, vt me quoque, eadem, qua vos, parte dignetur, & aduersus mala & aſpera det mihi fortitudinem. Nam ego quoque ſum ſeruus Chriſti, & eius ſanctorum: ſed varia & acerba ſupplicia & Iudicum ſæuitia me volentem prodire in medium, abducunt, & timorem incuriunt. Orate ergò pro me ſancti martyres, orate. Vos enim crās in Domino conſummabimini. Ad hæc ſancti: Nemo, aiunt, o frater Vare, poteſt metere in exultatione, niſi prius in lachrymis ſemina deiecerit, & qui in eis ſpargendis ſuſcipiuntur, labores ſuſtinuerit. Similiter autem athleta quoque non coronatur, niſi prius legitimè certauerit. Agedum ergò, o frater, ſis nobis comes itineris, & perfectus miles Chriſti. Habemus enim illum ipſum, pro quo ſupplicia ſuſcipimus, nos benignè è ſuperis defendentem, & latentè nobis magnum præbentem auxilium. Sanctis hæc dicentibus, veniunt quidam milites, quibus iuſſum fuerat, vt eos deducerent ad Præſidem. Qui cùm adſpexiſſent beatum Varum iacentem ad pedes martyrum, & nouo ſpectaculo eſſent velut obſtupefacti, ideò benignis, vt ſibi videbantur, verbis cum eo agentes: Inſanis, ei dicunt, o homo? Non times omninò, nè ſi hæc res nota fuerit Præſidi, cum militari dignitate vitam quoque ſimul amittas? Ad quos beatus Varus: Vtinàm, inquit, inueniar perfectus Chriſtianus, & liceat mihi eſſe horum ſanctorum ſocium certaminis, & in eiſdem habitare tabernaculis. Perſuadet autem amicitia, vt ego vobis fidam, & eorum, quæ hîc dicuntur aut fiunt, nihil habeam ſpectum.

His ſic dictis, milites ſanctos, qui erant ſex numero, (erant enim omnes quidem ſeptem, ſed vnus iam mortuus fuerat in ſolitudine) catena vinctos adduxerunt ad Præſidem. Ille autem ſedebat in excelſo tribunali, & cum circunſiſtebat multitudò militum, qui omninò pendebant à verbis illius & nutu. Cùm ergò iuſſiſſet eos exutos introduci, ſtatim quidem rogauit: Quodnam eſt vobis genus & quænam conditio, quænam autem veſtra nomina? Et reſponſum mox ab eis exigebat. Prepotentè enim vobis iuro, aiebat, deorum virtutè ac iuſtitiam, quòd vos adhuc ſuperſtites apponam feris edendos & canibus. Sancti autem neque faſtum tantæ authoritatis, neque verborum

borum scitiam extimescentes: Nobis, dicebant, o Iudex, nulla patria est in terra. Sanctorum martyrum re-
spofum me-
morabile.
 mus enim re vera hospites & aduenæ. Nam Christianis vera patria & ciuitas in caelis est ædificata. Crede nobis hæc ita se habere: minas autem tuas parum curamus: immo verò optamus, ut minæ tuæ non se vsque ad verba solum sistant, sed ad effectum etiam deducantur. Sic enim erit manifestum nostrum in Christum desiderium: & ipse scies omnino, quale auxilium ab ipso assequamur. Cum sancti hæc dixissent, Tyrannus conuersus ad assessores: Video, inquit, hos infelices vnum & idem tanquam ex consensu meditari. Parentur ergo flagella, & eos plagæ abundè excipiant. Cum autem valdè Caduntur
flagellis. quidem verberarentur, nihil autem responderent, Iudex intulit interrogationem, dicens: Qui maximè quaritur septimus ex vobis, ubi est? Hoc dicto, cursim statim è turba egressus præclarissimus Varus, stans in medio dicit Præsidi: Ille quidem iam diu ab hinc ex hac vita excessit, me autem suum hæredem instituit. Si quid ergo ab illo debebatur, adsum ipse redditurus.

Audiuit Præses, & totus ad iram est conuersus: Quis hic sit, inquit, dicat, & è qua- Cap. 4.
Vari eximia
constantia. nam sit legione. Ille autem: Ex legione quidem Tyanensi, miles verò clarus, respondit. Præses autem ea de causa obstupescens: Quis malus dæmon, inquit, effecit, ut te in manifestum impelleres periculum, ut & gloriosam tuam militiam, & quam ex ea habes tesseram frumentariam, nihilifacias, & tuam animam in tanta mala iniicias? Beatus autem Varus: Panem, inquit, qui de cælo descendit, & diuinum calicem preciosi sanguinis Christi Domini mei prætuli tuis honoribus & stipendijs: gloriam, quæ semper manet, ei quæ fluit: & vitam, quæ nunquam desinit, ei in quam cadit interitus, & est ad breue tempus. Tunc Iudex apertè ostendens se esse animo perturbatum, adspiciens ad sanctos, concitatè & acerbè dixit: Testis sit mihi virtus maximorum deorum, vobis prius adimam in malis vitam, qui me tali milite priuaueritis. Hoc enim fuerit vestrum, & non alterius. Martyres autem verba eius nihilifacientes, Expecta parumper, dixerunt, o Iudex: & videbis qualia sint arma huius militiæ. Ad ordinem enim Angelorum hominem adduximus. Hoc dicto, ille quidem conabatur persuadere sanctis, ut assentirentur impietati, & rebus vanis offerrent sacrificium, ipse planè vanus & stolidus. Illi autem ne aurem quidem eius verbis præbentes, contra referebant: Dij, qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Post quos beatus Varus iram magis accendens Iudici: Quid, dixit, sanctis exhibes molestiam, stulta dicens, & ad nihil vtilia? Ierem. 10. Stultus autem stulta loquetur: (Magnus Esaias hoc tibi dicit, & non ego) idque cum Esai. 32. nec eos quidem contra intueri, nec cum eis omnino conferre sermonem velis, vel potius non possis.

Hæc cum ille audiisset, non poterat amplius cohiberi, sed maiore ira plenus, iussit Cap. 5. quidem Varum in ligno sublimem extolli. Sanctis autem dixit: Si fuero à vestra superatus constantia, cultum quoque; deorum omnino abnegabo. A deo res valida & acris Veritatis
vis. est veritas, & quæ sæpè arguit animi imbecillitatem, qui non potest eius ferre libertatem. Christi autem martyres: Experire, dixerunt, in hoc nostro fratre quid possis: & si eo fueris superior, fortassis, ut speras, in nobis res quoque rectè succedet. Ad hæc Iudex cum sanctis quidem esset minatus grauissima, iubet in cippum duci martyrem: & perinde ac si existimaret non sufficere hoc supplicium aduersus tam generosum, & tam benè instructum animum, iussit, ut extensus loris in terra caderetur crudeliter: S. Varus di-
e loris ca-
ditur, &c. deinde per quatuor viros tractum, validis clauis conteri & confringi. Forti ergo & generoso animo hæc mala ferens athleta, ad sanctos omnibus audientibus conuersus: Petit pro se
orari. Benedicite famulo vestro, sancti patres, inquit, benedicite. Rogate, ut mihi vires conferantur à Domino, & me eius dextera suscipiat. Nouit enim humanam imbecillitatem, qui eam ipse quoque gestare voluit, & dixit: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Sancti igitur, cum oculos in cælum sustulissent: Deus, dixerunt, Deus virtutum, ipse emittet tibi virtutem ex alto, & capiti tuo imponet galeam salutis, & te induet vestimentis vltionis. Manus illius defender te, & brachium te corroborabit, & præclaras præbebit victorias contra aduersarium. Exurge ergo, exurge, in- Esa. 51. duere fortitudine brachij tui, hoc discens à diuina scriptura, & sciens qualis ab alto adsit nobis adiutor, & qualium bonorum perceptio eos manet, qui propter illum hæc pati lubenter voluerunt. Martyr autem Christi cum interea verberaretur, & quodammodo sentiret manum opem è cælo ferentem, in exultatione animæ dixit sanctis: Nulla propter me tristitia subeat corda vestra. Ecce enim vestra preces, quæ Deo persuaserunt, aëra tormenta plana effecerunt & leuia, & molestiam Diuitius
mihi con-
fortatur.

mutarunt in recreationem, ad eò vt nec plagas quidem sentiam.

Cap. 6.

Post hæc rursus aggressus est Tyrannus persuadere, & athletam attrahere ad negandum, bona ei pollicens, & horum ipsorum, quæ sustinuit, tormentorum, non in illum, sed in alios Christi martyres culpam cõferens. Postquam autem vidit sanctum callida illius inuenta amplius irridentem, ira magis accensus, iubet Varum rursus suspendi in ligno comparato ad torquendum, & eum ferreis discerpi vngulis. Cum autem martyri dum caderetur corpus, plurimæ carnes in terram caderent, & illius sanguine solum cruentaretur, bonus quidem Varus, tanquam nihil patiens, erat quietus: sanctis autem grauitè affectus erat animus, & eorum viscera laniabantur propter animi consensionem. Non ferentes itaq; iudicis crudelitatem: Quid verò non intelligis, inquit, o tu, vel feris ipsis agrestior, quòd & lapides & ferrum passa essent, percussa toties? Ipse autem ne sic quidem potuit molliri: & eam rem quodammodo habuit ludibrio: Christus, inquit, vester accedat, ipsumq; à meis liberet manibus: nesciens stultus, quòd hæc ferre posse magno & forti animo, significabant illum affuisse & liberasse, & suum rorem dedisse dolorum medicinam. Beatus autem ille, etiam dum discerperetur: Nolim, inquit, liberari ab his, quæ ad tempus durant, tormentis: sed ab ijs, quæ manent, meus me Christus liberauerit: te autem, & tuam crudelitatem talibus merito condemnabit.

Vngulis discerpi-
tur.

Stultus Iudex stulta
verba pferit

Cap. 7.

Præses nouacula scindit eius viscera.

Hanc iudex ipso facto vlciscens orationem, in viscera martyris intulit nouacula: Videat, dicens, execrandus ante oculos, tanquam aquam, sua effundi intestina. Sed ne huius quidem tormenti acerbitas effecit, vt Christi martyr aliquid remitteret de sua in patiendo pro Christo constantia, nec vt molle aut ignauum aliquod verbum loqueretur, vel aliquod paruum, aut magnum ostenderet, quo significaret se cedere: immò maiorem amorem ei in Christum accendit, & aduersus graues cruciatus fecit eum ferire iudicem responsis grauioribus. Nam tu quidem, inquit, o maligne malorum demonum administer, & hostis hominum, & qui bonis valde aduersaris, mea fortasè intestina educere poteris: mei autem cordis in Christum fides mihi eripi non poterit. Sancti autè cum vidissent intestina martyris disrumpi, & per terram dispergi, tenerè & miserabiliter flentes, Christi inuocabant auxilium, pro quo hæc patiebatur. In quos cum iudex coniecisset oculos, & humanitatis, aut potius amoris in fratrem, signum vidisset lachrymas, quæ erant in oculis, veluti quadam repletus laritia: Superati estis omninò, superati estis, inquit vociferans. Huius autem indicium est hæc magna tristitia & lachrymæ. Si enim posset, inquit, vester Deus hanc, quam vos fingitis, immortalem vitam vobis præbere, quanam de causa lugeretur amicum, qui vobis malè perit? Illi autem ei dixerunt: Hæc gutta lachrymarum naturalem significat commiserationem. Nam nos nostra sententia nunquam defleuerimus fratrem, qui tali morte dedit: immò verò propter talem decessum eum beatum ducimus, & felicem vocamus, quòd hoc, quod est ad tempus tormento, illud, quod semper manet, regnum conciliauit. Non hunc ergò, vt diximus, sed tuum potius deflemus interitum, & grauia mala, quæ tibi sunt euentura. Christi enim lex nos iubet flere etiam pro nostris inimicis, charitatis lege & benignitatis.

Sancti præcomiseratione lachrymantur.

Egregiè respondet iudici.

Cap. 8.

Interim autem dum hæc dicebantur, sanctos quidem rursus excepit carcer, donec consideraret iudex, quibusnam eos traderet supplicijs. Beatus autem Varus sublimis adhuc pendebat in ligno: sic enim iussum fuerat vt maneret, donec emitteret animam. Postquam autem vidit sanctos victos, & cum custodibus duci in carcerem, magna voce: Bono animo, inquit, patres mei, bono animo estote: ego enim nihil facio, quæ mihi inferuntur supplicia: Sed me meo Christo commendate, & Saluatori, & confidenter ad ipsum vadam vestrarum orationum munitus præsidio. Cum ergò quinque horis se fortiter gessisset in hoc tormento, in pace spiritum Deo committit. Eum autem adhuc viuere putantes qui præerant tormentis, ne deceterò quidem cessarunt: sed instar coruorum torquebant etiam post mortem. Postquam verò ab ipsis cognitum fuit, & à tyranno, mortuum esse Varum, corpus deposuerunt: & cum per mediam traxissent ciuitatem, canibus canes exedendum tradiderunt. Atque Varus quidem talem, & tam felicem inuenit exitum. Postridiè autem cum sistendos martyres curasset parricida, neq; posset persuadere, (volebat enim, & omni ope contendebat conspici victor in periadendo ijs, qui erant tam constantes) post multa & varia supplicia eos condemnat, vt gladio mortem subeant. Martyribus autem læto & alacri animo consummatis, cum sacras eorum reliquias noctu quidam

Inuictus S. Varianim.

Abit in carceres.

Martyres varijs affectu pœnis, decollantur.

Christiani

Christiani sustulissent, in insigni loco sanctè deposuerunt.

Quædam autem mulier ex ijs, quæ in solo Deo spem posuerant, orta in Palæstina, Cap. 9. nomine Cleopatra, quæ propè aderat, cum decertaret martyr Varus, & videbat acerba illa tormenta, quæ subièrat propter Christum, & in corde grauem plagam accipiebat, & magna afficiebatur molestia, Deumque obsecrabat, ieiunio vacans & orationi, vt suam visitaret hæreditatem ad malorum reuocationem: Ipsa, inquam, cum suum filium, qui primam agebat ætatem, noctu cum alijs assumpsisset, & venisset in locum, in quo iacebat corpus martyris, id tollit, ac preciosis vnxit aromatibus, & splendidis induit vestibus. Et quoniam vehemens erat fluctus impietatis aduersus Christianos, & grauia tunc capiti imminabant, timens in aperto ostendere pietatem, cum sub suum lectum tulisset quantum terre sufficiebat, cum deponit reuenter, accendens lucem, & suffitibus, vt potuit, ei honorem tribuens. Honorifica s. Vari sepultura. Procedente autem tempore cum idolorum marcesceret impietas, venit ei in mentem alienam dimittere regionem, & redire in patriam. Cum autem non posset corpus transferre martyris, nisi id prius significaret Præsidi, rebus omnibus suis benè compositis, per quendam ex ijs, qui ascripti erant in numerum oratorum, accedit ad loci Præsidem, & eum pecunijs aggreddens rogabat, vt sibi corpus mortuum efferre concederet. Cleopatra matrona facta corpus eius transfert in Palæstinam. Quodnam autem esset corpus, & quisnam modus mortis explicans, dicebat suum maritum, qui primas obtinuerat partes in exercitu, multaque præclara & insignia trophæa aduersus hostes crexerat, cum in eos multa strenuè & fortiter gessisset, ex hac vita excessisse, ne sepulturam quidem, quam par erat, consecutum. Huius, inquit, ego corpus valdè studio in suam transferre regionem. Cedit itaque prouinciæ Præsides petitioni, & permittit ei facere, quod postulabat. Illa autem sui quidem mariti corpus, qui in aliena regione diu ante è viuis excesserat, monumento mandauerat, in id iniecto puluere.

Cum igitur martyris corpus sustulisset, & id rursus vnxisset, & splendidius compositisset, & nè hoc Christianus quispiam scire posset, in arca oleagina imposuisset, & abscondisset, (nam primum quidem timebat gentium insaniam: deinde autem, & multo magis piorum feruorem, omnibus, vt par erat, maximo studio contententibus, nè tollerentur reliquæ eorum, qui passi erant pro Christo) venit in Palæstinam. Cap. 10. Cum illic fuisset in quodam vico, qui situs erat iuxta Thaborium, cui nomen erat Edra, deponit diuinum corpus martyris, lampadesque accendens, & vrens multa odorifera, id habebat in omni honore. Postea videns magnam hominum multitudinem venientem ad loculum, (Erat enim isiam omnium sermone celebratus, & odor eius gratiarum omnes citò vocabat, tam qui graui aliquo morbo laborabant, quam quos maligni spiritus vexabat operatio: omnes enim per accessum ad loculum, mox liberabantur ab ijs, quæ eis molestiam afferebant) existimauit oportere martyri templum excitare venerandum, mulier amans martyrum. Miracula. Cum autem magno sumptu, & magna contentione vrgeret ædificationem, (quibusnam quidem gratijs, quanam autem cum voluptate, elegantiâ & specie illic non aridente?) ipsa referta lætitiâ (Lætatur enim anima, rei pulchræ curam gerens, partim quidem, quod bono natura sit insitum, vt ijs, qui id operantur, conciliet lætitiâ: partim autem etiam propter eam, quæ speratur, remunerationem) pecuniam mittit ad eos, qui rerum potiebantur, petens vt honore suum dignarentur filium. Statim autem ad eam sunt missæ literæ Imperatoriæ, dignitatem filio tribuentes.

Illam verò rem quidem differt interim, vt quæ in ædificando laboraret diligentissimè. Cum autem finitum esset templum, idque staret extructum in honorem martyris, conuocat quidem prouinciæ Episcopos & presbyteros ad templi consecrationem. Cap. 11. Conuocat autem monachos etiam, qui virtute resplendebant. Et cum è loculo sacrum corpus martyris extulisset, id in magnifico lecto præclare deposuit. Imposuit etiam clamydem, & zonam dignitatis, quam filius suus erat induturus, volens vt primum benedicerentur ab ijs, qui illuc conuenerant, deinde vtrunque indueret. Itaque cum pernoctem simul cum toto populo fecisset glorificationem, ipsa & filius simul subeuntes primi corpus martyris, & id ferentes, sacrosanctè deponunt in sacra ara templi. Templi consecratio. Post hæc autem amans martyrum Cleopatra, ardèter instans & lachrymans, filio suo & sibi bona fideliter petebat à martyre. Interim autem diuino ministerio sacrosanctè peracto, varia quidem & splendida mensa accepit eos, qui illuc conuenerant. Episcopos & presbyteros splendida recreat mensa, Cleopatra.

Quæ autem pertinebant ad hoc ministerium, filio & sibi imponebat. Filio verò mater iusserat, ut nec cibum, nec potum sumeret, priusquam finitum esset conuiuium. Deinde finito conuiuio, & die iam inclinante. (Sed id, quod nunc dicendum est, turbabit quidem aures, & animos eorum, qui sunt pusilli & abiecti animi: eorū autem, qui, quoad eius fieri potest, Dei modum norunt, & magnæ illius sapientiæ prouidentiam admirabilem, magis mouebit linguam ad benedicendum, & factum admittendum propter eam, quæ ex eo euēnit, utilitatem.) Puer defessus in suo lecto recumbebat: Mater autem filij osculata oculos: Surge, fili, dicebat, & cum matre cibum sume. Quomodo enim defesso & ieiuno fuerit somnus iucundus? Ille autem cum à vehementi & acuta febre detineretur, ne matri quidem poterat respondere. Tum mater: Certè, inquit, nec ego quidem cibum, aut aliquid aliud gustabo, nisi prius intellexero, quomodo hæc res euenerit filio. Ei igitur assidens infomnis, & morbi ardorē, ut poterat, refrigerans, aut potius sibi ignem accendens è visceribus, circa mediam noctem, (qualia sunt Dei iudicia?) vidit filium morbo confectum, & iacentem mortuum.

Filius eius infirmatur vsque ad mortem.

Gravis cetero religiose matronæ. Cap. 12.

Luget defunctū filium mater Cleopatra.

Cap. 13.

Rogat sibi restituendum. 4 Reg. 4.

Visio eius matronæ.

Cap. 14. Sancti non ignorat res hominum.

Videt gloriam filij sui mater.

Cum ergo acerbum hunc vidisset euentum, primum quidem caligans humi decedit, eamque statim vox defecit, cum repentinus dolor fuisset linguæ instar vinculi. Sed cum parum ad se redisset, & non nihil respicisset, humeris tollens mortuum corpus filij, & ad sacram id aram ferens, ibi deponit: & capillos vellens, luget filium: Perdidisti, dicens, o fili, meam, quæ in te collocata erat, spem. Hei mihi, o fili, hei mihi, o charos, qui sic ante tempus marcuisti miserabiliter. Hei mihi, tuum ego finem video, quæ sperabam esse à te alendam in senectute. Talem nunc, o charissime, alimētorum mihi vicem reddis: Tales ego misera spei meæ colligo fructus? Quo ore, quam lingua, quibus deflebo oculos? Vtinam meam pro tua mortem adspexissem, & filij mihi charis manibus mandata essem monumento. Vtinam ipsa tibi iacērem potius mortua, & honorarer tuo processu ad sepulcrum. Sic enim ego essem felix. Sic in me utique conseruata esset lex matrum.

Sic dicebat, & prœcidents rursus lugebat: & tanquam adhuc animatum alloquebatur corpus martyris: Quodnam tantum, dicens, o Christi martyr, sceleris admissimus, ut in hanc tam acerbam incideremus calamitatem? Non, marito in externa regione relicto, plures quam reliqua omnia feci tuum exportare corpus? Non ab ipsis fundamentis tibi templum extruxi? Non, si nihil aliud, tibi obtuli meum animi propositum? Quid autem hæc sibi volunt? Non, quod pro ijs petebatur, bonum erat, salus filij? Non, ut vsque ad senectutem simul maneret cum parente? Hei mihi, à quanta spe decidi? pro qualibus qualia vidi? Sed o martyr Christi, vel mihi filium redde superstitem, sicut Eliseus Sunamitidi: vel ne mihi mortem inuideas vilem: sed quæ tam infeliciter peperit & alui, fac me etiam interire cum filio. Interim autem dum Cleopatra filium acerbè defleret, & eos, qui aderant, moueret ut & eius casus misererentur, & profundam Dei iudiciorum abyssum admirarentur, somnus illi parum obrepens, eam fecit quiescere: & filius ei omninò apparuit cum martyre. Nam & adstantem videbatur intueri athletam, eius filium suo sinu, tanquam proprium, complectentem. Amictus autem erat utrisque pulcherrimus, & splendidissimus: & coronæ eorum capira ornabatur suauissimè. Coronarum autem dixisset esse diuinam quandam, & quæ lingua non potest exprimi, pulchritudinem.

Videbatur autem martyr dicere: Cur non letaris, o mulier, sed tuus grauis luctus cor tuum afflixit? Num sum adeò ingratus, ut qui nihil senserim eorum, quæ à te facta sunt? Num pro ijs non sum te præclare remuneratus? Non vides qualem gloriam sit tuus filius consecutus? qualis eum circumfulget gratia? Cur non ergo, hac relicta tristitia, transis ad animi tranquillitatem? Sed si videtur, tuis oculis magis appropinquet filius, & eum diligenter contemplare, ut ipsa quoque rectè intelligas, quomodo is se habeat. Sic dixit, & visus est vocare puerum: Accede, o puer, ad matrem, ut cum ea viderit, quomodo te habeas, tu eius multas consolers lachrymas. Puer autem magis adhærebat martyri, nolens eum omninò relinquere, nec volens omninò venire ad matrem: Sed, Abi, mater mea, abi, dicebat resistens: apud te mane, & minimè te dedas his luctibus. Malle enim vitam vestram, quam hanc mortem, æquè absurdum existimo, atque dolorem præferre voluptati, quæ non desinit, & vitam breuem, & quæ est ad tempus, aeo sempiterno. Hæc cum mater audiisset à filio, & esset veluti oblita lamentationum, ut ipsa quoque assumeretur ad filium, & ex ijs, quæ

cerne-

cernebantur, acciperet consolationem, vehementer rogabat martyrem. Ille autem suadebat, vt magis eam viam sequeretur, quæ ducit ad salutem. Tandem autem, data pace, abiit ille cum puero ad suam habitationem: & vterque discessit ab illius oculis.

Illam autem statim experrecta, & ad se reuersa, quantam ob martyris & filij aduentum affecuta esset animi tranquillitatem ac letitiam, narravit ijs, qui aderant. Omnium autem animos inuasit admiratio ob admirabile, & quæ opinionem superabat, narrationem. Deinde cum filij sui desiderabile illud corpusculum beata illa splendide vnxisset, & composuisset, id commendat martyri, tota nocte cum consanguineis, & ijs, qui ad eam attinebant, faciens gratiarum actionem. Deinde etiam cum mysticum curasset peragendum sacrificium, in quo eam oportebat initiari, ad lautam inuitat cœnam eos, qui factorum hymnorum fuerant cum ea participes. Deinde cum sic mundum valere iussisset, & in thesauros, qui non possunt eripi, in pauperum, inquam, ventres, omnes suas contulisset diuitias, & se tenui induisset tunica, sepulcro ministrabat martyris: & sic ieiunijs vacans & orationibus, internum tantum purgabat hominem, vt singulis Dominicis ei martyr appareret cum filio in eodem, in quo prius, amictu, eius dolorem consolantes. Septimo autem anno suæ in melius vitæ mutationis, cum plena esset diebus spiritus, in pace pacis quidem Deo spiritum, corpus autem commendat filio, vt quos vna habebat domus, eos etiam vnus cõderet locus, & ne ipse quidem amborum puluis distingueretur. Cum quibus det quoque nobis Deus esse partis eorum, qui seruantur, & videre regionem viuentium: Quoniam ipsum decet omnis gloria, & adoratio in secula seculorum, Amen.

Cap. 14.
Dolor matronæ mutatur in gaudium.

Mira eius conuersio & pietas.

Felix obitus eius.

VITA SANCTI AQVILINI EPISCOPI EBROICENSIS, SCRIPTA AD AVDOENVM. EST HISTORIA

grauis, sed Codices MS. nomen Authoris non habent. Stylum

F. Laur. Surius passim nonnihil correxit.

PRAEFATIO AVTHORIS.

IN corpore nostræ congregationis honesto valdè & vtili membro domino Audoëno, inter cæteros penè vltimus frater. N. quicquid cælo dignum mens sana in Domino arbitratur. Si quis in ouium grege positus, lanam à capris petat, is sanè aut ignorat quid habeat, aut alteri eius inopiam nescienti illam proderet conatur. Ità tua dilectio, dum me ad opus inuitat, quod virium mearum excedit facultatem, aut nescit ipsa, in quanta doctissimorum hominum frequentia verteretur, aut imperitiam meam mihi ob oculos statuere vult. Porro autem non ignoras, non esse speciosam laudem Dei in ore peccatoris, & eum qui soluit & docet vnum ex mandatis, in præsentem cælorum regnò minimum vocari, in futuro autem nullum prorsus locum habiturum. Cuius enim vita despicitur, quid restat, nisi vt & prædicatio hinc contemnatur, & præuaricatrix conuersatio illic puniatur, vbi non arbor ex folijs, sed è fructu æstimabitur? Indè igitur mihi animus quippiam scriptitandi desit & deficit, etiamsi videatur non abesse facultas, quòd dum bona aliorum prædicare volo, me ipsum accuso, vtpotè in quo nihil prædicandæ virtutis reperiam. Indè etiam ignavia quædam subrepat, qua libet filere potius, quàm aliquid dicere, vnde ego prior pudore afficiar, qui alijs viam ostendere nitor: ego ipse in foueam cadam, qui alijs lucernam præfero: ego maneam in tenebris, nihilque eius claritatis in me habens, ferar per præcipitia, dum alijs ducem exhibere me volo. Benè enim dicere, & viuere non benè, quàm suo se ense iugulare? Longè ergò præstabilius mihi est intrà silentium me tenere, & in meo tuguriolo priuatam celare paupertatem, quàm oris aperto ostio alienas prædicare diuitias, & propriam inopiam detegere, dum ingenij tenuitas ipso sermone proditur, & vitæ ratio qualicunque linguæ prædicatione discussa, à sua sententia discrepare sentitur. Sed fortasè dices omninò obtemperandum mihi esse, nec quicquam prodesse hanc verecundiam, ex qua taciturnitatis inertia proficiscatur: cum præster à seipso quempiam iudicari, & sua ipsius voce obiurgatum, torporis somnum discutere, quàm sub silentij

Eccl. 13.
Matth. 5.

Docere & fecius viuere est tuo se ense iugulare.

umbra stertendo, nec de virtutibus alienis dicere, nec de proprijs obtinendis meditari. Fit enim plerunquè, vt cum ille, qui laude dignus non est, laude & prædicatione effert, quod ipse non habet, sese contra se erigat, pudeatque diutius supinum iacere in illis, in quibus hætenus iacuerit, incipiatque dare operam, vt idoneus laudator & encomiastes fiat, suisque dictis & adhortationibus primus ipse obtemperet. Forsthan etiam illud addes, seruum, qui talentum Domini sui in terram abscondat, non immeritò eum censendum esse, qui ingenium literarum studijs & cognitioni semel applicatum, qua, si veller, posset ad caelestia sustolli, discussisque paleis, grana amplecti, & eadem piæ operationis studio molere, terrenis occupationibus, curis & commodis immergat. Vndè etiam me excusare non possum, qui cum scripturis diuinis vacare deberem, crebrò alijs operibus occupo tempus mihi commodatum, potius quàm lectionibus sanctis. Quod quidem tum ex ea, quam diximus, ignauia proficiscitur, vt qualibet potius non alta inquirendo progredi libeat, quàm amplius onerari scientia veritatis: tum ex infirmitate carnis, quæ me perpetuò affligens, cogit eiusmodi amplecti opera, vt vtunquè ægritudinis molestiam ferendo viuam, & ocium animæ inimicum euitem. Quin & illud forsàn adiungere vobis, ineptam verecundiæ speciem videri, si homo inops aliena domo vt erubescat, donèc possit habere propriam: atque ità non posse absurdum censerì à sapientibus, si tantisper ego immeror alienis prædicandis virtutibus, donèc proprias adipiscar: quemadmodum pueri solent tandiù maternis pedibus prouehi, quousquè suis possint consistere. Ad extremum, si sic necesse sit, obedientiæ fraternæ titulum oppones, eaque omnes excusationum mearum sepies vias, nec vllum relinques, per quod elabi liceat, foramen. Quod quidem si facturus es, quid mihi conferre possit ad obiecta respondere? Tuis igitur precibus obsecundans, opus aggrediar, faciamque quod beatus Legislator noster etiam de grauibus & impossibilibus imperijs siue iussis præscribit, ingrediaturque pelagus conscribendæ vitæ sancti Aquilini. Tu interim id impetra precibus tuis, vt possim attingere litus, ad quod tendo, adiutus meritorum eius suffragijs, de quo acturi sumus.

VITA.

19. Octobr.
Cap. 1.

Sanctorum
exempla quid
conferant.

Exod. 13.

Nota de fe-
rijs martyru
& confello-
rum.

TIAMNVM omnipotens Deus antiqua declarans miracula, non cessat multis tum corporalibus, tum spiritalibus signis & documentis testatum efficere, quàm immensa erga nos sit bonitas sua. Vt enim animorum nostrorum pellat fastidium, varia nobis proposuit virtutum pharmaca, vt ex tam multiuarijs speciebus aliquam tollat, qui malè habet, & suæ infirmitati accommodum inde remedium adhibeat: vt vel hoc, vel illo virtutis exemplo instanmetur, quisquis ab Aquilonis frigida regione ad sancti spiritus Austrum se transferre cõcupiscit. Hinc adeò in huius vitæ nocte tot nobis spiritalia oriuntur sidera, quot præclara sanctorum gesta nobis proponuntur diuersis illorum solennibus ferijs, toto anno opportunè distinctis, vt alia recedente, ità alia succedat, quemadmodum stellæ fixæ & inerrantes, diuinitus instituta oriendi & occidendi vicissitudine, aliæ alias consequuntur. Legimus columnam ignis & nubis antecessisse, cum populus Israëliticus mare transiturus, ab Aegypto proficisceretur, & primum phase felici initio dedicaret. quod quidem si recta nobiscum via reputemus, etiam nunc fieri videmus. Quid enim aliud est, modò sanctorum martyrum, modò beatorum confessorum pia celebrare natalitia, nisi sequi columnam ignis & nubis, ad transmittendum huius seculi pelagus, tanquàm alterum quoddam rubrum mare: vt & ab illis accendamus, quorum sanguine iter nostrum rutilare videmus: & ab istis irrigemur, quorum doctrinis huius mundi æstum nobis temperare debemus? Et nè nos consecuturos desperemus, quod illos iam adeptos legimus, non solum triumphos virginum audimus, sed etiam promuntur nobis viduarum & coniugatorum palmæ: neq; id ex antiquis duntaxat sed etiam modernis temporibus, vt nè villo torpore deprimi nos sinamus, qui tot remedijs erigimur.

En

En beatissimus confessor Domini, & Ebroicensis vrbs Episcopus Aquilinus, nobis imitandus exhibetur, qui de coniugij extremitate sublatus, & ad pontificia celsitudinis gradum sublimatus, primùm ex Aegypto carnalis copulæ in desertum vidualis pudicitia, ac deinde per Iordanem Episcopalis gratia, in æternæ promissionis terram ingressus est. Cui ipsum suum vocabulum quoddam videtur perhibere testimonium, quod solem iustitiæ immota animi acie contemplatus, eius amore pennas mutauit, & instar aquilæ instauratus, nouitatem vitæ in sanctitate & iustitia & veritate suscepit. Nam quasi carnis quadam vetustate incuruus incedere videbatur, cum adhuc carnali coniugio deditus esset. Sed pennas in superiora se transferendo mutauit, quando amore coniugis, æternitatis permutauit amore: & filijs carnis filios spirituales anteponens, ex se defecit, vt in Deo proficeret.

Fuit ille Baiocensi ciuitate ortus, parentum nobilitate clarus, sed morum dignitate illustrior, antiqua insignia nouis virtutum ornamentis obscurans. Cumque sacris literis institutus, & summo studio enutritus esset, pluuiamque suo tempore effundendam ceu nubes matutina collegisset, transmissis adolescentiæ spatijs, ad iuuentutem pertigit: in qua pueritiæ marcescentibus floribus, humanæ probitatis & virtutum solent prodire fructus, & ad maturitatem fegetes propinquare. Quæritur ei vxor, nobilitati eius congrua: inuenitur, ducitur, nuptiali celebritate coniungitur: proles terrena primùm gignitur, vt postmodum cælestis procreetur. Sentitur carnalis amor, vt eo propudiat, spiritualis feruentius sentitur: quemadmodum pueri cibo solido gustato, vbera respuunt. Enimvero & proximi dilectio, quæ præcedit, diuini amoris, qui præcellit dignitate, licet ordine sequatur, nutrix esse solet. si tamen dilectio est dicenda, quæ carnaliter exhibetur. Altiori enim intellectu, nec seipsum, nec proximum tanquam seipsum diligit, qui Deum diligere, seque in Deo amare nescit. At tamen iuxta quendam modum, discit vnusquisque in proximo, quid debeat Deo: & sicut seruus maior natu, domini adhuc paruuli pædagogus efficitur: ita fraternus amor, creatoris nutrit amorem. Aquilinus igitur post vnus sponsæ copulam, multarum animarum strenuam curam quandoque suscepturus, & Christi vices impleturus, discit in coniuge, quam fidem, præsul olim effectus, Ecclesiæ sibi coniungendæ præstare debeat.

Interea accitus à Clodoueo Rege, qui ea tempestate rerum potiebatur, cum cæteris vrbiū præfectis aduersum barbaros, qui in extremis regni Francorum sinibus ceperant efferatis animis insolecere, proficiscitur, & antequam spiritale contra spiritales nequitas bellum suscipiat, hostium visibilibus pugnis & victorijs exercetur. Exacto inde triennio & mensibus sex, omnibus facta est domum redeundi potestas. Eius autem pia coniunx dum abesset ille, non cessauit à precibus, in tantum sollicita pro reditu eius, vt etiam votum Domino nuncuparet pro illo, quod tamen quodam modo videretur esse contra illum: putà si Dominus saluum & incolumem illum reduceret, se toto anno cum illo continenter victuram, de eius consensu vsque adeò nihil hæsitans, (quippè quæ eius pudicitiam satis compertam haberet) vt etiam sine illo promittere non dubitaret, quod non nisi illo consentiente exequi posset. Vbi ergo optatum eius reditum cognouit, non potuit continere sese, quin ei obuiam procederet, & animi sui gaudium anteuerteret. Assumpta igitur familia & cōmeatu, qui tantæ rei congrueret, vsque adeò accelerauit iter, vt Carnotum veniens, marito prior adfuerit, eumque in alienæ ciuitatis hospicio, perinde atque in sua domo exceperit. Ibi tum se mutuis stringentes amplexibus, pariter admirabantur, Aquilinus coniugis pudicitiam & amoris integritatem, coniunx Aquilini sinceritatem. Amor enim castus & pudicitia compulerant coniugem, vt reditum eius præueniens, prius eum videre festinaret, quam domum reuersus esset: cum soleant infideles & impudicæ scemina redeuntium maritorum reformidare potius & horrere, quam appetere, conspectum. Denique solenni illo congratulandi peracto officio, & colloquendi expleto vel temperato desiderio, corpora reficiuntur. Deinde familia, noctis inuitante silentio, abit cubitum, felices coniuges remanent in secreto cubiculo, vbi erant arcana explicanda consilia, quæ absente Aquilino pudica vxor eius non sine sancti spiritus gratia conceperat.

Cernens autem illa oblatam sibi familiaris colloquij opportunitatem: Amantissime coniunx, inquit, quæso te, nè me arguas temeritatis, nè grauiter feras quod feci, si cognoueris me id fecisse zelo amoris tui. Timens enim, nè te semper carerem, si ac-

Cap. 2.
S. Aquilinus
ex marito
fit Epi. co-
pus.

Cap. 3.
Patria eius.

Ducit vxor-
tem, nobi-
lis nobile.

Cap. 4.
A Clodoueo Rege
cū alijs m-
titur ad bar-
baros pro-
figandos.

Voti con-
iugis eius.

Eccè quam
fuerit castus
amor in co-
iugibus istis

Cap. 5.
Vxor ei in-
dicat, quid
promiserit.

si accideret tibi quod nollem, málui Deo promittere, quòd anno vno à te præsentè abstinerem, tuque interim coniugij oblectamenta suspēderes, quàm te è medio sublato, perpetua viduitate afflicta discerem vel inuita, quod spontè non didicissem. Qua in re si quid videor egisse inconsultè, tua me charitas compulit, vt de te mihi pollicerer id, quod pollicita sum: nec eò me impulit propria temeritas, sed de tuo consensu nihil ambigens, tametsi eum ignorabam, illud voui, quod de mea mihi voluntate constabat. His auditis, Aquilinus quidnā ageret, aut quo pacto vicem redderet mulieri de sui mariti salute tam benè merenti? Non ille arguendam existimabat, quam se ipso fideiorem sibi experiebatur, idque pro sua incolumitate promississe sentiebat, quod ipse optarat, tametsi non promiserat. Gratas igitur agit omnipotenti Deo, qui talem ipsi dedisset coniugem, quæ castitatem, quam ipse animi studio iam complexus esset, licet id verbis nondum exposuisset, voluntaria deuotione offerret, cum sibi vix promittere ausus esset, eam etiam rogatā id facturam fuisse. Miratur ergò Dei famulus suū in fœmina pectus: miratur se ab vxore præuentum, non potuisse primas sibi vendicare in ipsa virtute, qui prior esset conditione virili, & prior etiam esse putaretur desiderio castitatis, nisi posterior inuentus esset conceptæ voluntatis significatione & enunciatione. Tu, inquit, charissima, me dicendo anteuertisti, quem desiderando anteuertere non potuisti. Hoc enim est, quod equidē iam pridem peroptaui, sed celauit interim, tempus opportunum sustinens, quo tuum mihi assensum conciliarem. Itā nimirum terram pectoris tui, quam ego colere volebam, diuinitus cultam & complutam video, multumq; lætor, & summo cultori gratias ago. Vnum tantum adijcere volo, quod à te sentio prætermisum, & tamē puto necessarium, Tu annuam promissisti continentiam, ego opto & polliceor perpetuam, vt pariter non annuam, sed sempiternam possimus coronam adipisci. Confido autē eum, qui omni habenti, nempe bonam voluntatem, etiam facultatem dandam pollicetur, nobis affectum pudicitæ perseverantem præbiturum: vt addatur gratia gratiæ, sicut additur promissio promissioni. Hæc cum ille dixit, coniunx gratissimo animo assensit. O beatam copulam, in qua carnalis affectio abiit in spiritalem æmulationem, & terrena cõiunctio in cæleste commercium: vt qui hætenus fuissent in carne vna, deinceps vna essent anima, & socij corruptionis, fierent æternitatis consortes. Diuiduntur ergò corpora, corda sociantur: iugum contagionis excutitur, suscipitur iugum sanctitatis. Nox illa in diem conuersa, spiritualibus consultationibus transacta est, carniq; renunciatum, & spiritui facta professio atque mancipatio: felixque copula dissoluta, & felicior inita est.

Vide ppositū continentia in matrimonio.

Perpetuam S. Aquilin⁹ pmitit continentiam.

Idem facit ei⁹ cõiunx.

Cap. 6.

Elargiuntur sua pauperibus.

Luc. 11.

Ieiunijs & vigilijs se macerant. Magna eorum hospitalitas.

Insequenti die suscepto itinere domum reuertuntur, ingens omnium lætitia existit, & tanto viro, postliminè redeunti, debita præstatur gratulatio. Manent Aquilinus & coniunx sub vno tecto, animis coniuncti, carnali consortio separati. Impendunt sua post se, & vt perfectum sit castitatis sacrificium, elargiuntur res suas pauperibus, vt transeat in holocaustum. Magna fuit prior charitas, sed maior posterior, quæ priorem superauit, & vt mors corpus occidit, itā carnalia desideria in animis eorum extinxit & interemit. siquidem consentaneum id erat, vt plūs se spiritu diligerent, quàm carne dilexissent, qui illo flagrabant igne, quem Dominus misit in terram, & voluit vehementer accendi. Inde ad eò factum est, vt nemo hanc in eis perciperet dexteræ excelsi mutationem, cunctis vidētibus formam pristinae conuersationis, & argumenta consuetæ societatis ex vnus tecti habitatione colligentibus. Sicque thesaurus ille soli Deo notus, furibus manebat occultus. Videres tamen sub habitu vetusto opus nouum, & sub seculari tegumento signa euentissima gratiæ specialis. Enimuerò par illud innoxia consuetudinis & conuictus certatim feruebat studio pietatis, itā vt non immeritò admirari posses, quomodò sic illi repentè mutati essent, vt qui vultus eorum contempleretur, ipsos agnosceret: qui facta inspiceret, alios existimaret. Denique ad eò illi corpora sua ieiunijs & vigilijs exarabant, animas elemosynis recreabant, vt ipsis quoque monachis & crucis habitum gerentibus nihil eos cedere putares. Itā enim hospitibus ministrare, & in eis Christo cum omni humilitate seruire conspiceres, vt domum illam potius xenodochium diceres, quàm aliud quippiam: atque interim tamen in laico habitu degere eos pariter, acsi etiamnum carnali inter se consuetudine vterentur. Ecquis verò vel meliores cœnobitas quæret, si castitatis eum secretum non lateret? Sed hic erat modius, sub quo ardentis lucernæ delitescabant, putà vestes seculares, quibus utebantur, & humanas à se laudes

laudes repellabant. Verumenimvero qui eos diutius latere noluit, occasionem obtulit, qua amator latibuli Aquilinus super candelabrum poneretur, sicque videretur ab omnibus, cunctisque spectandus & imitandus proponeretur.

Beato nanque Aeterno, Ebroicensis vrbis Episcopo, ex hac luce ad aeternam translationem, ut re ipsa esset, quod verbo haecenus dicebatur: totius Cleri & populi animi diuinitus inflamantur, ut Aquilinus ille occultus Dei seruus, qui se abscondens, proximis negabat exemplar pietatis, ei substituitur. Non ibi vna vox, aut vnus partis personae acclamatio, sed diuersarum vocum generalis electio adeo inter se pulchre confert & conspirauit, ut nulli esset ambiguum, quod vulgus peteret, id & inspirari & imperari diuinitus. Nec quaesitum est ab electo, quid ipsi videretur: quandoquidem qui latere didicerat, Christoque contentus esse decreuerat, apparere vti que nolle, si quis eius consensum requireret. Sed rapitur ab omnibus & trahitur, quasi non suus deinceps futurus, sed communiter omnium. Primoque fit clericus: inde gradatim promotus, ad Episcopale cacumen euehitur, ut totius Ebroicensis Ecclesiae domum gubernet, & curam pastorem ei impendat, qui suae domui tam praclare praesuerat, ut manens in seculo, etiam in ipso matrimonio iam mortuus esset mundo, & viueret Christo: qui vxori coniunctus spiritu, carne distinctus, assueuisset spirituales procreare filios, & e vetustis vrbibus nouum vinum depromere: id est, sub vetustatis velamine nouum pietatis exhibere gustum.

Cumque ordinatus, & tanti sacerdotij Apostolica benedictione consecratus esset, quod ei difficile non erat, vxorem mutauit, eamque quam iussus erat, sibi despondit, qui cum illa sine illa viuere didicerat, quam etiam retinendo reliquerat. Extitit vero in plebe mira exultatio, tamque iucunda eius aduentantis exceptio, cunctis ei obuiam procedentibus, & eius laudes consonis vocibus celebrantibus: ut nulli dubium foret ignem illum e caelo missum, qui in tot cordibus isthoc excitarat incendium, ut tam generalis & concors, nullo discrepante, omnium concentus fieret, vbi Aquilinus in sua sede collocandus adueniret. Suscepto autem non coruino hiatu, sed columbina simplicitate, sacerdotio iam aperte vxor vertitur in sororem: in quam etiam ante transferat, sed occulte. Nec amoris casti ardor extinguitur, immo vero geminatur: tum quia pudicitia immobilis in promotio permanet, tum quia foecunditas spiritalis multiplicata, ad vtriusque coronam referenda est, sicut & huius foecunditatis causa promissa castimonia. Communis quippe vtriusque est utilitas, vti etiam facti conceptio propositi communis fuit: quae cum centuplicem protulerit fructum, ab vno patre tot filijs adoptatis, diligit soror tantae benedictionis fratrem, per quem tantae augmentationis consors efficitur, cuiusque manibus gratia sacerdotali perunctis, tam ipsa, quam tota, cuius est membrum, Ecclesia Ebroicensis benedicitur & expiatur. Videt enim factum eum sequestrum & aduocatum populi totius, atque ad Deum quandam internuncium, qui fuerat quondam ipsius vnus maritus. Videt in tam multos ramos diffusam arborem, quae succisa videbatur, quando ab eius conubio auulsus, atque ea re quasi truncus ille ceruebatur. Neque vero illa sic diligens, minus amatur: quando flamma charitatis, licet tam multas in partes diffracta esset, non tamen illic imminuta est, vbi nata & vnde propagata fuit: immo potius tanto feruet magis, quanto fit auctior.

Iam vero qui etiam ante, quam pastor esset, vigilare consueuerat, gregis cura suscepta speculator effectus, prolixius vigilabat, atque in preces incumbens, contemplationi dabat operam: ut tantum sanctitate cresceret, quantum creuerat dignitate: talemque se opere praerberet, qualis & quam nouus & perspicax ex suo nomine designabatur. Atque ut liberius posset contemplationi vacare, & pro peccatoribus, mundi huius tumultibus deditis, Dominum deprecari, non longe a muro ciuitatis, ab ecclesia vero ceterum passuum spatio distantem elegit cellam, in portae Rhotomagensis regione sitam: ibique secretum, quod propter pastoralis curae inquietudines amiserat, repetens, animarum causas & negocia tanto curabat melius, quanto plus corporum declinabat: magis proficiens in ijs, quae ad populi causas attinerent, orando, quam posset concionando. Est enim hoc peculiare electis, semper optare secretum, quem admodum reproborum est appetere turbas & tumultus. Illi enim mundum, quem non diligunt, nec videre volentes, vsque adeo Christi vultum sitiunt, ut mortalitatis vincula, quibus se sentiunt obligatos, perrumpere cupiant: & quia non possunt semper animi obtutus in superna defigere propter corporis imbecillitatem, ad seipsos non sine

Cap. 7.
Aeterno
Episcopo
Ebroicensi
succedit
Aquilinus.

Ecce ordi-
nis gradus
semper in
ecclesia ser-
uatos fuisse

Cap. 8.

A populo
peramanter
accipitur.

Vxorē mu-
tar palam
in sororem,
quod clam
ante fecer-
at.

Cap. 9.

Cellam so-
litaris in-
habitat.

Discrimen
inter bonos
& malos.

animi

animi dolore redeant, atque mundum hunc, quem propemodum euassent, si in illa claritate persistere potuissent, adspiciant inuiti. Isti verò semper videre cupiunt, quod nolunt deserere: atque ea causa si sint extra hominum frequentiam, eam inquirunt, ut semper adsint res vanæ, quibus suos oculos oblectent: qui cum intus tenebrosi & obscuro sint, nullam aliam norunt lucem præter eam, quam foris spectant. Sed Aquilinus verus Israëlita, potius anachoreta effici cupiens, quam instar vilis margaritæ iacere in sterquilinio, secretum petijt oratorium, ibique latitans, Episcopalis frequentia strepitus vitauit: eo veriùs Episcopus, quo minùs frequentatus ab hominibus, & cælestibus magis adiunctus. Ibi lectio & oratio vicissim sibi succedentes, sine intermissione continuabantur: ibi psalmorum & canticorum spiritualium resonabat melodia, sancti spiritus gratiam adducens. Ibi non abrupto ab Ecclesiæ suæ corpore, sed rerorto ad pennulas capite, columbina illa anima immolans, pro sanguine lachrymarum imbres fundebat, non sine gemitu exprimens desiderium, quo cupiebat, nè incolatus eius prolongaretur: sed breuiato exilio, aperiretur ei aditus in patriam cælestem.

Vacat orationibus, factis lectio- nibus, ac aliorum piorum operum excitis.

Cap. 10.

Lectus eius nudum pauperum.

Putas ne autem lecti illum mollitiem illic consecratam, aut aliud sibi voluisse, in quo cubaret, substernere, præter nudum pauperum? Carnales pastores, ut sese vberius pascant, ipsa sua refectioe pascendis ouibus Christi se prouidere simulant, & perinde ac si in domibus Regum sint, mollibus se vestiunt, nè alij nudi remaneant, qui melius in spiritu teherentur. Si sunt pastores, minùs preciosis, magisque religiosis vestibus operiantur. Sed aiunt laborem se ferre non posse, nisi sic reficiantur & induantur. Verùm dum necessitati consulere se fingunt, consulunt voluptati, & indulgent superfluitati: non vtique imitantes vestigia magni illius Martini Turonensis, aut Germani Antistiodorensis: qui non pro diurna, sed pro æterna mercede militantes, pauerunt gregem Christi ieiunijs, vigilijs & laboribus suis, ut eorum exemplo disceret eò redire ieiunando, vnde in primo parente exiit manducando. Nemo enim sic inuitat concionando, quantum faciendo: nec bene ieiunia suggerit, qui sub quoocunque prætextu epulis vacat. Quod fanè cauens Aquilinus, abstinendo & vigilando melius pascebat subditos, quam si abstinẽtiam illis prædicans, ipse epularetur: alijsque mortificandæ carnis asperitatem commendans, ipse molliter & delicatè viveret.

Discrimen bonorum & malorum pastorum.

Cap. 11.

Signo Crucis morbos pellit.

Legitimum ergò ille Christo testimonium perhibuit, & Christus illi quoque reddidit testimonium. Sicut enim ille quos poterat, intus illuminabat, curabat, erigebat: ita Christus ei præstitit gratiam & facultatem etiam extrinsecus illuminandi, sanandi & erigendi: ad eò vt Crucis signo liberaret, quos per eam liberandos prædicabat: nec vlla corporalis infirmitas eius precibus resisteret, qui suis exemplis & doctrina spirituales ægritudines depellebat. Cur enim Christus ei argentum negaret, cui largiebatur aurum? Cui animorum curandorum gratiam contulerat, cur corporum non conferret, quorum & facilius est medicina, & iactura minor? Immo per euidencia, quæ præstabat, munera, latentia in eo charismata & cõfirmabat, & declarabat. Sed vir Domini in cunctis, quæ per eum Christus efficiebat, sui custodiam non omittens, intantum timebat, vbi meritò timor adhibendus erat, vt illic etiam plerunque trepidaret, vbi non erat timor. Eam ob rem semper Dominum precabatur, vt fenestras corporis sui aut obstrueret, aut custodiret, nè per eas noxia irreperet concupiscentia, cum qua mors solet ingredi. Malle enim se testabatur orbatum luminibus intrare in regnum Dei, quam illis integris mitti in gehennam. Eius verò precibus annuens is, qui omnes in suo nomine, hoc est, veram salutem suam petentes exaudit, exteriores capitis eius fenestras, lucis minifras, qua pietate rogatus est, clausit: sed cumulatius cordis oculos aperiens, multiplici fenore lucis externæ orbitatem compensauit. Ità enim sine oculorum adminiculo ad ecclesiam veniebat, ac si illis planè integris viam cerneret, quam calcabat. Immo etiam hoc ipso, quòd lumen nocturnis horis non requirebat, sicut faceret, si videret, expeditius pergebat: & mirandum in modum se gerebat, vt nulli dubium relinqueret, quin Angelo lucis ductore vteretur. Securè itaque & misericorditer ei, vt erat rogatus, immisit oculorum cæcitatem, qui & videbat promptæ mentis eius sinceritatem, & præuidebat duplicandam illi eam, quam amissurus erat, claritatem. Ità ergò qui cæcis reddebat lumen, ipse cæcitatem patiebatur, non minùs de se exauditus nè videret, quam de alijs, vt viderent. Quid enim caligo exterior sensui peruigili & in diuinis perspici officie-

Iohan. 14. Orbatur oculorum lumine, vt perierat.

officiebat: quæ etsi mundi speciem ei subduceret, certè Christi vultum non subducebat: quin potius tanto plùs conferebat, quanto magis visibilibus rerum formas excludebat.

Porro autè vir beatus, sedulus erat custos innocentia, amator continentia, cultor sobrietatis, cupiditatis hostis, obreccationis inimicus, persecutor improbitatis: quas ad res multùm ei cæcitas corporis conferebat: sicut ad populum paterna pietate admonendum & exhortandum, pastoralique diligentia custodiendum, nihil impediementi afferebat. Non enim segniùs vel orabat, vel vigilabat, vel minùs ad populum concionabatur: immò tanto feruentius in Christo, cælestia meditabatur & tractabat, quanto à terrenis sensibus minus ponderis percipiens, ea ex parte liberior erat, qua homo terrenus proclivius & propensius peccat: atque ibi acutiùs cernere cœperat, vbi pars hominis excellentior habetur, atque vbi ad superna obtutus dirigitur, vt diuina claritas conspiciatur. Itaque quanto expeditius eò tendens, de ipso luminis potabat fonte, tanto splendidiore pro concione radios ad inferiora vibrabat, eoque suauiores suis in exhortationibus promebat sermones, quòd eos potius ab ipsa veritate, quàm à veritatis testibus, putà libris, quos legere non poterat, hauriret. nec verba eius cadebant in terram: quippè quem perspicua attollebat virtus, quam in moribus omnibus curandis exhibebat.

Cap. 12.
Catalogus
virtutù eius.

Docet popu-
lù etiam
lumine or-
bacus.

Tandem honorum operum, sanctarumque institutionum pijs exercitijs comprobatus, refocillandorum pauperum studijs eliminatus, optatæ cæcitatæ medicinali cauterio ab omni mundanæ vanitatis sorde purgatus, cum duos & quadraginta annos, tanquam mansiones totidem vsque ad Iordanem suæ enocacionis exegisset, vbi iam transiturus erat ad patriam semper optatam, Christo reddidit illibatam & incontaminatum spiritum, illi semper inhæsurum, illamque sine dubio vocem exultationis & benedictionis auditurum, quam meruerat seruus bonus & fidelis, qui talentum à Domino acceptum, tam multiplici auctum lucro redderet ita, vt integram Ecclesiæ vnus custodiam Domino suo consignaret, totque parocciæ suæ populos, tam verbo conceptos, quàm exemplis suis editos, quot carnis suæ filios habere non potuisset, summo pastori præsentaret. Lætatus est certè ille beatus cælestium spirituum exercitus, olim quorundam ruina mutilatus, paulatim multorum accessione instaurandus: lætatus est, inquam, eius aduentu, cuius opera non vnus, sed permulti peccatores poenitentiam agentes, cælestis patriæ ciuibus sunt adiuncti. Si enim gaudent illi super vno peccatore poenitentiam agente, multo magis illo lætantur & exultant, per quem non vnus, sed multi è numero impiorum, ad electorum cõtubernia translati sunt.

Cap. 13.

Est in Epi-
scopatu an-
nis 42.
Moritur.

Matth. 23.

Luc. 15.

Verumenimuerò quàm lætati sunt illi, ad quos beata illa commigravit anima: tam afflicti & mœrore affecti sunt ij, à quibus tam bonus, pius, egregiusque pastor recessit. Nollèt enim præmittere patrem filij, sed potius subditi à suo præmitti pastore: mällentque in cælis carere nouo isto patrocinio, quàm in terris assueta consolatione destitui. Porro cum omni reuerentia sacerdotum & populi frequentia celebratis exequijs, peractisque tanto funeri debitis vigilijs, sepelitur cælestis illa margarita in basilica, quam apud ciuitatis suburbium conderat: atque illic reponitur depositum, cui debetur corona iustitiæ, donè reddatur ei à iusto iudice in illo regenerationis die. Imploramus ergò pietatem tuam, confessor beatissime & præsul eximie, sancte Aquiline, vt qui de paucis acceptis multa & magna reddidisti, illamque sedem illustrasti, quam rexisti, id nobis diuinitus obtinere digneris, vt quod profitemur ordine & instituto, id opere exequamur, atque in nonitate vitæ ambulantes, & sicut aquilæ pennas vitiorum in virtutum mutantibus, quemad-

Cap. 14.

Mors eius
doler subdi-
tis.

2. Tim. 4.

Precatio ad

S. Aquilinũ.

modum habitum mutauimus, illi placere valeamus,
qui viuut & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

VITA

VITA S. AMABILIS PRESBYTERI ET
CONFESSORIS, INCERTO QUIDEM AVTHORE

*scripta, sed tamen fide digna. Nos plerisque locis nonnihil eam
contaximus, stylumque mutauimus absque
historiae detrimento.*

PROLOGVS AVTHORIS.

Patriarchæ.
Prophetæ.

Apostoli.

Martyres.
Cōfessores.

Philip. 6.
Martyres ro-
fis, cōfello-
res lilij cō-
parantur.

* compara-
ta, habet co-
dex MS. sed
mēdōse, vt
appāret.

BEATA sanctorum vitæ opinio idcirco non absurdè à Catholicis prædicatur, quòd, vt nouère sapientes, disciplina Dei doctrinæ æterni patris sapientia hanc vult ad posterorum transmitti notitiam, vt & eorum inflammemur exemplis, & Christi benignitate sociemur gaudijs. Hinc Patriarcharum spes nomen obtinuit immortale, Prophetarumq; chorus sui memoriam habet sempiternam, præmio suæ fidei gaudens in curia cælesti: quandoquidem animi obtutus celo affixere, vbi nouerāt sanctos Angelos cum Deo, apud quem vita est inconcussa, ineffabili incunditate perfrui. Porrò etiam apicis Apostolici fama illustris permanet, & latitudo charitatis nobis declaratur: quorum vitam mirificam nobis Christus exemplo esse voluit, vt contemplatione rerum ab illis gestarum ad ipsum amandum incitemur. Eorum prædicatione redemptorem suum cognoscens Ecclesia, sanctos habet martyres, qui pro eius honore fortiter certarunt, & in confessione nominis eius sanguinem suum fuderunt. Est deinde etiam sanctorum confessorum splendor mirabilis, qui pleni spiritu sancto, multis conuiscarunt miraculis, quibus mundus crucifixus fuit, & illi mundo, pari gloria amoris Christum sequentes, crucemque post eum portantes. Vt enim martyres, ita & confessores pro Christo pati voluerunt: & ij quidem Ecclesiæ lilia, illi rosæ sunt. E quibus confessoribus sanctum Amabilem, quem vita innocens & miracula crebra commendant, summa veneratione prosequi debemus, quippè quem sacrosanctæ Trinitati placuisse fideliter credimus: quem sicut viuere nō ambigitis, qui hæc legitis: ita ijs, quæ per illum redemptor noster operatus est, fidem adhibete. Alioquin fatius esset hæc audire nolle, quàm * comperta non credere: & scriptorem reticere, quàm narrare frivola.

VITAE HISTORIA.

Octobr. 19.
quo die pro-
pria diocæ-
sis natalem
eius celebrat
Cap. 1.

S. Amabilis
patria.

Philip. 3.
Psal. 118.

Cant. 1.

Cap. 2.
Psal. 110.
Prou. 1. 9.
1. Cor. 1.
2. Cor. 10.

SANCTVS Christi confessor Amabilis magnus in conspectu omnipotentis Dei futurus, quodam præfatio cœptæ vel augendæ in ipso sanctitatis, à totius boni fonte hoc videtur accepisse vocabulum: vt animi nobilitate cælitus hausta, etiam nomine clarus esset, qui generis ingenuitate pollebat. Gemina enim dote author vitæ illum ornauit, vt & parentum religiosorum ortu esset nobilis, & præclaræ vitæ integritate nobilior. Natus est in vico Ricomagensi, atque illic etiam literis eruditus. Nè quæ enim labe sancti eius mores adspargeretur, si militiæ traditus esset, religiosi parentes literarum studijs cum applicarunt. Cœperunt tum in illo crescere Dei amor & gratia, ad eò vt in terris corpore degens, iam cum Apostolo animo in cælis versaretur. Despiciebat enim in parua ætate ineptos puerorum iocos, & cum Psalmista ad Dominum clamabat: Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo. Explorabat, vt miles strenuus, quibus armis resisteret diabolo, nè vllis nequitia eius telis à Christo separaretur, si inuictò animo nocte ac die in mandatis eius exequendis non vigilaret. Sic enim amabat Christum, vt nollet separari à Christo, clamans cum sponsa: Trahe me post te: curremus in odorem vnguentorum tuorum. Implebat Dominus & Rex sanctorum in seruo suo nominis eius significationem, vt esset ipsi amabilis, & ab ipso dignus amari.

Porrò timorem Domini, qui est initium sapientiæ, constanti animo retinebat, nequaquam respiciens post tergum: sed instar sapientis aratoris, sulcū vomere dirigētis, iter suum ad æternam vitam semper intēdens. Gloriabatur in Domino, vt Apostolus monet, de nomine suo, & in precibus suis toto corde illi dicebat: Domine, qui appella-

larime voluisti Amabilem, fac me tui perfectissimum amatorem: uti ne decipiat humani generis hostis, quem tuus spiritus sanctificauit. Prudenter verò latam & spatiosam viam respuens, cum iam adolescentiæ metas artigisset, carnis lasciuam sobrietas domabat. Magna in illo erga Deum & proximum charitas inerat: qua fiebat, ut nulla ex parte legem Domini præteriret, atque ita & Christo, & sanctis eius charus esset. Ecquis autem dubitare queat fuisse eum fide catholicum, spe firmum, charitate diffusum, præsertim si attendat eum Christum accuratè prædicantem, castitate integrum, humilitatis studiosum, & ne peccaret Domino, eius eloquia abscondentem in corde suo? Videbatur ambulare cum Deo, quemadmodum de Enoch legitur, & multiplicabantur eius merita, cum cordis desiderio suspiraret caelestia, & amore æstuarerent gaudiorum æternorum.

Carnè abstinentia domat.

Psal. 118.
Gen. 5.

Cumque id genus polleret virtutibus, per gradus singulos canonici ordinis ascendit usque ad sacerdotium, virginitatis thesauro non amisso, quæ in eius pectore Christi efficiebat hospitium. Factus autem sacerdos, dignè seruiuit Domino die ac nocte in vico Ricomagensi, permultas sæpè noctes in precibus attentissimis manens perigil, erga pauperes munificum se exhibens, cunctisque ipsum rogantibus quibus poterat modis, piè opitulans. Suauissimis adhortationibus omnes ad Christum trahere nitebatur, persuadens eis illum ante omnia quærendum & amandum. Aiebat etiam, sanctorum charitatem non tepescere, sed in Christo crescere debere. Porro eo tempore, quo vir sanctus ecclesiam beatorum martyrum Geruasij & Protasij fidei famulatu frequentabat, (quæ quidem ecclesia primùm, ut fertur, apud Aruernos constructa, Ricomagensem illustrauit pagum) in vrbe Claromontensi cantor institutus, eandem sæpius decenter petebat. At verò Episcopus & martyr Christi Preiectus, qui tunc Claromontensem regebat ecclesiam, iam dicti territorij Abbatiam contulit ei. Itaque ille diuino accensus amore, construendis templis animùm appulit, ut in loco, ad quem multi confluebant, multorum sanctorum reliquiæ reuerenter asseruarentur, & illorum patrocinio locus ille cum proprijs cultoribus mundior haberetur. Diuina ergò bonitate fretus, basilicam in sancti Iohannis Baptistæ honorem non mediocri opere extruxit: itemque alteram in beati martyris Benigni memoriam, in qua nunc ipse corpore quiescit, grandi fabrica extulit. Ac deinde diuersis peragratis regionibus, probatæ sanctitatis pignora siue reliquias eò aduexit, & eo, quo par est, honore illic reponendas destinauit. Aderat illi in omnibus diuina misericordia, exhilarans eum in eiusmodi studijs.

Cap. 3.
Inuatur sacerdotio.

Huius Vita est Tomo 1.
25. Ianuarij.

Duas cõdit basilicas.

Inter alia autem, quæ Deus per illum operatus est, nec adhuc operari desinit, hoc sanè memorabile est, quòd eo in loco serpens nullus morari potest, neque si repertus sit, viuere aut nocere potest. O admirandam serui Dei sanctitatem, ad cuius imperium venenati serpentes fugiunt, nec vltèrius hæerere possunt. Id verò meretur fides, non qualem habent daemones, qui credunt & contremiscunt: sed quæ per dilectionem operatur, & non nisi fidelium est. Hæc ergò tua sunt, Deus, qui serpentem, à quo primus homo victus est, per secundum hominem vicisti, tuisque militibus subdidisti, qui non in vetustate literæ, sed in nouitate spiritus ambulat.

Cap. 4.

Iacob. 2.
Galat. 5.

Rom. 7.

Profectus est aliquandò Romam vir Dei, sanctorum Apostolorum sepulcra visitaturus, & suffragia expetiturus. Et ecce Deus, qui glorificantes se glorificat, Solis radium iussit illi suam nauare operam, & contra naturam vsu ceu fidelis minister, eius sustentare pallium atque chirothecas. Si cui hoc incredibile videatur, meminerit Deum mirabile esse in sanctis suis. Certè de Iosue habemus in scripturis diuinis, cum persequeretur ille hostes suos, dixisse eum coram filiis Israël: Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon. atque ita factum esse. Si igitur Sol obediuit tunc homini, iubente Deo, quid mirum, si etiam obsecutus est, Deo annuente, huic beato patrono nostro? O verbum patris altissimi, factorque carnis & caro, qui sanctis tuis semper præstos es, & tua per eos, qui tibi placent, mirabilia innouas, ut fides nostra non deficiat, sed in timore tuo recta operando, te, cum talia recitantur, magnificet. Nos enim etsi multo minores sumus illis, quos talibus fecisti coruscare miraculis, at tamen illorum, te donante, exemplis incitamus ad fidem, & suffragijs communimur.

Cap. 5.

1. Reg. 2.

Psal. 67.
Iosu. 10.

Aliud quoque in eadem vrbe magnum illi Deus præstitit beneficium. Nam solaturus pro sua bonitate labores itineris eius, misit ad eum Angelum suum, in pyxide sacras reliquias afferentem, iucundoque vultu in eum ceu notum intuentem, illique dicentem: Accipe dilecte Deo munus, quod tibi per me mittit Christus Rex & Dominus

Cap. 6.

M m m m noster,

- noſter, qui te ſcit harum rerum cupidum: nouerisque te in cælis Angelorum conſortem fore. Vt enim Angeli laudant Deum in Hieruſalem cæleſti, cuius ciuibus tu adiungi cupis, ſic tu eum laudas in terris. His dictis, diſparuit Angelus, & Chriſti militem impenſè lætantem reliquit. Admirans enim ille bonitatem Dei, munus oblatum pio amore complexus & veneratus eſt: & quia tanto iam certior erat de cæleſtibus capeſſendis præmijs, quanto veracior nunciuſ ea de re ipſi indicârat, lætabundus egit gratias Deo, exclamans cum Propheta: Anima mea exultabit in Domino, & delectabitur ſuper ſalutari ſuo. Indè Aruernos repetens, dona illa ſecum abſportauit, & in eccleſia beati Benigni martyris, quam ipſe condiderat, reponenda curauit, vbi hodieque aſſeruantur. Atque vt eæ reliquiæ uenerationi eſſent, ingentia Deus ſigna exhibuit. Crebrò enim flammis oppoſitæ ab incolis loci illius, aut alijs vicinis, incendi-um omne quod iam vaſtabat domos, extinxerunt.
- Pſal. 34.** Solebat vir Dei myſteria corporis & ſanguinis Chriſti cum magna cordis contritione, multoquæ lachrymarum imbre torus igneus & ardens diuino amore, in proprijs eccleſijs ſæpiùs celebrare. Porrò radicem malorum omnium cupiditatem proculcabat, neque ex affluentia diuitiarum, quibus multi malè gloriantur, nummos condebat in arca: ſed quicquid habere poterat, in ſuò & pauperum uſu quotidie expendebat. Macerabat ſe ieiunijs, in precibus erat peruigil, prudens vt ſerpens, ſimplex vt columba: agnorum manſuetudinem, paruulorum humilitatem imitabatur. Laus Dei ſemper in ore eius. Populum ad templum confluentem, optimis ſermonibus ad cæleſtia inuitabat, & conuenienter doctrinæ Apoſtolica, arguebat, obſecrabat, increpabat in omni patientia. Spargebat in pectora auditorum vitale ſemen: omneſque eum, tanquam præſentem Dominum, ob gratiam ex illo relucentem, pio amore colebant, eiuſque ſe precibus commendabant. Contemptu corporis ſui & perpetua mortificatione, martyribus comparatur, longos pro Chriſti amore in ſeipſo perferens cruciatus, & diurnas cum diabolo conferens pugnas: vt non ſit illorum fruſtratus gloria, quos Chriſtus martyrij corona ornauit.
- 1. Tim. 6.** Atque eiuiſmodi ille vitam in populo ducens, incedeſat in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela, præſentibus de ſe virtutis exempla præbens, poſteris relinquens. Veſtem cilicinam ferebat ad nudum corpus, eiuſque aſperitate carnis perulantiam ſapièter reprimebat, ſed celabat id alios, mediocribus indumentis illud obtegens, ſeque induens extrinſecùs. Iam verò conſenuerat, & aderat tempus, quo Chriſtus pro tot laboribus ſideli ſeruo ſuo regnum calorum redderet. Sentiensque ille vocari ſe à Domino, lætus expectat diem migrationis ſuæ: conuocatiſque diſcipulis, admonet eos de ſeruanda diſciplina & charitate, de pace atque ſanctimonia ſectanda. Eſtote, inquit, vigilantes in lege Dei, & adſpicite vitam patrum: qui oculos ad cælum tollentes, illam ſempiternam gloriam pompis huius mundi antepoſuerunt. Sciebant enim ſe hîc non habere manentem ciuitatem, ſed futuram toto pectore inquirebant, cuius artiſex & conditor Deus. Dehinc iubet omnem acciri populum ad eccleſiam, vt ipſum concionantem audiant, quos ille pia cura regebat.
- Cat. 7.** Ad quos ſanè præclara eiuſ ſemper fuerat oratio, ad contemptum mundi & cæleſtis patriæ amorem extimulans. Nec alius eiuſ ad quenquam ſermo fuit, quam vt ſperneret fallacia mundi blandimenta, & ad beatæ vitæ incompræhenſa gaudia properaret. Poſtquàm plebs omnis aduenit in templum, indicat eis ſui corporis iam imminere diſſolutionem, idque ſe diuina reuelatione edoctrum. Exiſtit itaque moeror & luctus omnium, quippè qui agerrimè ab illo ſe paterentur ſeparari: aiuntque ad eum: Equis nos pater dilectiſſime deinceps conſolabitur? Quis illam regni cæleſtis dulcedinem nobis perindè explicabit, & noſtrarum præſentium ſanctis adhortationibus & inſtitutionibus irrigabit? Sermo tuus nobis ſemper optatiſſimus fuit, & eloquia tua melle & fauo dulciora.
- 1. Tim. 4.** Cernens autem vir ſanctus adeò lamentari populum, non potuit lachrymas cohibere: at tamen toto animo in Deû defixus, ſpemque ſuam illius poteſtati cõmendans, rogauit eos vt domum redirent: oſculatusque eos, & illis benè precatus, dimiſit à ſe. Poſteà febre correptus, cœpit acri dolore fatigari: cumque corporis vires deficerent, ille Domino pſalmos promebat & hymnos. & iam finem ad eſſe ſentiens, Domini epuli ſacramentis ſe cõmuniuit: ac deindè in cilicium & cinerem artus fatiſcentes proſternens, cæleſtis patriæ ad ſe venientes conſpexit eiues. Quorum præſentia exhilaratus ſpiritus eiuſ, mortis acerbitate contempra, lætus emigravit è corpore
- Cap. 8.** Calendis
- Cap. 9.**
- Hebr. 13.**
- Sermo eiuſ**
qualis ſem-
per fuerit.
- Prædicat**
oculum ſuū.
- Euchariftia**
ſub mortem
ſe mouit.
- Abit ad ca-**
los.

Calendis Nouembris. Conuenit autem Clerus & populus Claromontensis, monachi quoque & promiscui sexus multitudo, qui sanctitatem eius nouerant, & exequias eius honorifice celebrarunt, atque cum cereorum & lampadarum apparatu sepelierunt eum in media basilica sancti Benigni: ubi multa diuinitus eduntur miracula, Miracula. Domino ob merita & preces sancti confessoris sui largiente, quicquid eò aduentantes fideliter petunt. Multi illic varijs pressis morbis, curati sunt, itemque plerique daemones, multi quoque febre quartana diuexati: uti norunt fideles, qui id sapius suis conspexere oculis.

Reus quidam cum ob admissum facinus à quodam potente affligeretur, essetque non minima disceptatio, iureiurando ille purgare se volens, petijt sibi dari facultatem ad eundi sepulcrum beatissimi Amabilis confessoris. Permissum est illi, ut ibi iuraret ad sepulcrum eius. Sed cum id ille miser fecisset, obriguerunt manus & pedes eius, ita ut omnes intelligerent, sancti Amabilis virtute eum ligatum teneri, ad cuius tumultum peierare ausus esset. Stabatigitur & torquebatur poena periurij, nec abire poterat, quòd nollet facinus confiteri suum. Quod ubi tandem Deo miserante agnouit, & sancti confessoris interuentu confessus est, ilico absolutus est non sine multorum admiratione & gaudio, qui satis aduertebant non posse innocentem videri, quem magnus ille Deicola Amabilis ostenderet scelere obstructum.

Notum autem est etiam illud, si serpens in os hominis dormientis ingressus sit, & ille beati viri suffragium ad monumentum eius ocyus imploret, serpentem velle quidem exire: sed quòd sanctus confessor non ferat id in sua ecclesia vel terra cum vomitu fieri, extra eius territorium abductum hominem, euomere anguem in humum. Cap. 10. Poena periurij.

Cernens itaque beatus Gallus, Aruernorum tum Archidiaconus, postea Episcopus, ad tumultum sancti confessoris multa fieri miracula, omnesque eius beneficijs gratulari, ingentes Domino gratias egit, qui ciues Aruernenses tanto patrono munisset: æquissimumque sentiens, ut sacrum corpus eius loco honoratiori tumularetur, rem totam quibusdam amicis & religiosis hominibus communicauit. Ij lætantur omnes, hortantur ut id faciat. Aedificauit ergò in prima templi fronte in eius honorem egregij operis testudinem, & sub ea altare: eoque transfudit solenniter sacrum corpus illius, psallente clero, populoque cereos & lampades gestante. Porro ob donorum amplitudinem, quæ sancto confessori oblata sunt in vineis, agris & nonnullis territorijs, vnde illi, qui eo in loco canonicè Deo seruirent, sustentarentur: vel etiam ob miraculorum magnitudinem, illa sancti Benigni ecclesia, more recepto, sancti Amabilis ædes appellatur. Strauit autem idem venerabilis Gallus pauimentum, quod est ante sancti Amabilis mausoleum, diuersi generis elegantissimis lapidibus, auri argenti que colorem representantibus: qui quidem illic mansere, quandiu ea structura integra fuit. In eo pauimento ordinata lapillorum serie hæc inscribi voluit ob sui memoriam: Gallus Archidiaconus hoc fieri iussit. Eam autem rem gratam fuisse beato Confessori (quippe quæ honoris causa, & ut maior ei adhiberetur veneratio, facta fuerat) miracula crebra testantur, quæ ab eo tempore vsque in præsens copiosius illic operatur. Cap. 11. Nota rem miram.

DE EODEM S. AMABILII EX GREGORIO
TVRONEN. DE GLORIA CONFESSO-

rum Cap. 33.

EVIETIAM in supradicta Aruerna vrbe admirabilis sanctitatis Amabilis quidam, vici Ricomagensis presbyter, qui virtutibus magnis præcellens, sæpè serpentibus dicitur imperasse. Nam ad huius tumultum cum Dux Victorius despexisset orare, affixo è regione equo, nequaquam poterat amouere. Quem cum flagris stimulisque urgeret, & ille quasi aneus staret immobilis, tandem aliquando Dux à suis commonitus, qui, ut ita dicam, ipsi pecudi similis erat factus, ad orationem accendit. Cumque fideliter orasset, quòd voluit iuit. Ad huius sepulcrum energumenum vidi mundatum, periurantem diriguisse ut ferrum: crimen confessum, ilico absolutum. Pœna superbr Ducis, nolentis orare ad sepulcrum S. Benigni.

VITA SANCTI ETHBINI ABBATIS, IN
CERTO QUIDEM AVTHORE, SED FIDE

digna. Stylum passim eliminavit F. Laur. Surius.

19. Octobris

Patria S.
Ethbini.

Parentes.

Mater sit
sanctimo-
nalis.

Luc. 14.

Vuinualo-
cus presby-
ter sanctissi-
mus.

Christus ap-
paret san-
ctis his, in
specie le-
prosi.
Act. 3.

Tētat Chri-
stus fructus
seruos suos

Viso Eth-
bini.

BEATI Ethbini confessoris scripturus vitam, cum mihi oro adesse suffragatorem, quem ille sui pectoris habuit habitatorem. Fuit ille in Britannia minori natus patre nobilissimo, itemque matre, eruditus liberalibus studijs in paterna domo vsque ad decimum quintum annum etatis suae. Mortuo autem patre eius Eutychio, mater Eula ad beati Samsonis Dolensis Episcopi praesidia confugit, rogans eum, vt sacro velamine ipsam consecraret. Assensit ille precibus & voluntati eius, eamque Domino dedicauit: filium verò eius Ethbinum, tonsò capite, in Clerum assciuit. Mansit autem Ethbinus cum beato Samfone Episcopo diebus aliquot, nocte ac die seruiens illi. Cumque die quodam beatus Episcopus sacerdotali fungeretur officio, & Baumerus Diaconus lectionem Euangelij recitaret, audiens Ethbinus dicentem Dominum, Qui non renunciat omnibus, quae possidet, non potest meus esse discipulus: hac voce compulsus, omnia reliquit, & ad sanctum Similianum Abbatem se conferens, monasticum ab eo habitum accepit, coliumque suum diuinæ seruitutis suauis iugo supposuit in monasterio, quod Tauracum dicunt.

In eo monasterio tum degebat Vuinuualocus presbyter & monachus, vir magnæ sanctitatis, qui beatum Ethbinum sibi adiungens, vt propius cognouit eum superna gratia illustratum, perinde vt pater filium, eum dilexit. Conseruerat autem beatus Vuinuualocus adire ecclesiam quãdam, quæ à monasterio milliari vno aberat, atque illic iussu Abbatis pro viuis & defunctis offerre sacrificium. Eius itineris comitem sibi Ethbinum adhibuit iuuenem præclarum, egregiumque diaconum, vt dignus presbyter sancto diacono vteretur. Accidit autem quandoque, vt, peracto sacrificio, iter per campos facerent ipso messis tempore. Ecce autem offendunt illic leprosum quendam humi iacentem, & miserè eiulantem, atque cum lachrymis opem ab eis poscentem. Erat verò corpus eius omne vulneribus obsitum. Permotus eius calamitate & angore beatus Vuinuualocus, ait ad Ethbinum: Ecquidnam, mi frater, daturi sumus huic inopi, nostrum auxiliū imploranti? Aurum & argentum non est nobis, nudi huius mundi pecunijs, quid acturi sumus? Sanctus Ethbinus plenus spiritu sancto, responderet: Legimus, pater, in Apostolorum Actibus, beatis Apostolis Petro & Iohanne in templum ingredientibus, claudum quendam ab eis elemosynam petiisse, & salutis beneficium impetrasse. Tu igitur propius accede ad pauperem, & supernæ gratiæ munus ei impertire. Ait ergò beatus Vuinuualocus ad leprosum: Quis est, frater, morbus tuus, qui tam alta suspiria, tam debiles voces à te exprimit? Ille ab imo pectore ingemiscens, cum multa humilitate dicit: Magnæ angustiae, multi, ijque acerbi, dolores miserum corpus meum obtinent & premunt: sed in ijs dolor quidam præcipuus est, adeò infirmitati meæ perniciosus, vt nisi ille hoc ipso die curatus sit, mors mihi potius, quàm vita, expectanda sit. Et beatus Vuinuualocus: Dic, inquit, frater, qua nostra opera leuari possis. testis est enim Deus, etiam carnis nostræ partē, si sic poscat necessitas, libenter nos tibi adiuuando impensuros. Tum ille: Nares, ait, meæ vulneribus, corrosæ, à tanti morbi ardore fordes purulētās contrahunt. Hæc vt ille dixit, beatus Ethbinus librum deponit è manibus, miserū hominem arripit per latera, pronòque vultu iacentem erigit. Porrò Christi sacerdos Vuinuualocus manū ad eius nares admoturus, audit pauperē lugubri voce dicentem: Noli senior, noli manibus apprehendere nares. Id enim dolor non permittit: sed si in peccatorū tuorum remissionē dolorem meum lenire vis, os tuū ad moueas naribus meis, atque ita leniter exugas extrahasque, putorem, qui me cruciat. Id audiens pius sacerdos, inclinat sese, & dum vult facere, quod pauper petijt, ore suo apprehendit carnē filij Dei, licet ille se putaret leprosi horridas apprehendisse nares: dumque exugere incipit illam saniem, lapillus mirabilis incidit in os eius. Beatus autem Ethbinus Dominum per latera tenens, sursum adspicit, cæli apertum videt, atque in capite Christi, quem tenebat, Crux apparet, Angeli que è cælis obuiam

obuiam ei veniunt. His conspectis, ait Ethbinus ad Vuinuualocum: Pater sancte, quem ego manibus teneo, & tu ore, non dubites esse Dominum nostrum Iesum Christum. Cumque magno afficerentur gaudio, cuperentque illud apud se detinere, ille subuolauit in nubes, aitque ad eos: Non vos puduit mei in angustijs meis, nec me vestri pudebit in regno meo. Hereditas vestra apud me est, & ijs, pro quibus perieritis, salus in regno meo. Sic dixit, & mox euanuit ab oculis eorum, in caelum cum magna voce receptus. Et vocem illi quidem audierunt, sed neminem viderunt. Stupefacti autem, & immenso repleti gaudio, laudauerunt eum, qui ipsos intantum dilexisset, vt in pauperis forma eis apparere non sit dignatus. Dixit autem beatus Vuinuualocus ad sanctum Ethbinum: Tuis meritis, frater Ethbine, isthuc contigit nobis, qui tam singulari es humilitate & obedientia, vt quicquid homo possit praecipere, tu deuotissimo pectore exequaris. At contra Ethbinus: Non ita est, pater, inquit: sed tu, qui quotidie carnem & sanguinem Christi immolas, illum in suo corpore videre meruisti, quem semper animo circumfers. Vide autem, ne alijs innorescat, quandoquidem nemo huius rei praeter nos conscius est. Deinde ad monasterium reuersi, nemini quicquam indicauerunt, sed in coepta orandi consuetudine, vsque ad eius ecclesiae vastationem perseuerarunt.

Eccē quam recipiant mercedem, qui in nomine Christi subueniunt pauperibus.

Porro autem superuenientes Franci, vastarunt non modò ecclesiam illam, sed etiam totam Britanniam minorem. Quae res id effecit, vt beatus Ethbinus in Hiberniam fugiens, in sylua, quae Nestensis dicitur, paruum sibi tugurium ceu pauper peregrinus condiderit, atque in honorem sancti Syluani martyris ecclesiam fabricaret, in eaque perpetim vt bonus seruus Domino suo militaret. Cum autem quodam die praeforibus monasterij sederet, claudus quidam ad eum venit, petens eleemosynam. Cui beatus Ethbinus ait: In nomine Domini Iesu Christi surge sanus, & pedibus consistetuis, benedicens Domino, qui saluos facit sperantes in se. Confestim ille adeò surrexit sanus, ac si nunquam laborasset è pedibus.

Frāci vastar Britanniam.

S. Ethbinus sanat claudum.

Quaedam mulier filium habens paralyticum, cum ad virum Dei peruenisset, rogauit eum, vt ad ipsius veniret aedes, & sanitatem filio à Domino impetraret. Ait autem ad eam beatus Ethbinus: Nos peccatores sumus: non sunt apud nos vsitata id genus miracula. Sed si cupis filium tuum habere incolumem, ad beatam Brigidam sepulcrum perduc eum. Credo per Dei misericordiam, sanctae virginis meritis illic eum curatum iri. Respondit mulier: Ego verò, mi pater, iam eò illum adduxi, & cum nocte quadam vigilarem, somno obrepente obdormiui paululum, atque in somnis audiui vocem dicentem mihi: In sylua, quae Nestensis dicitur, moratur seruus Dei Ethbinus, ad quem si filium duxeris, sanum eius meritis illum, Domino largiente, recipies. Et ecce viuus Dominus, non recedam à te, donèc filium meum saluum mihi restituas. Itaque beatus Ethbinus in oratorium ingressus, tandiù mansit in oratione prostratus coram altari, donèc puer à matre veniret, eique diceret: Gratias tibi ago, pater, qui me decumbentem visitasti, & tuis manibus erexisti, tantumque morbum à me depulisti. Tum verò beatus Ethbinus surgens, benedixit Domino, qui in sanctis suis efficit mirabilia. Ad puerum autem sic locutus est: Vide fili, nemini dixeris. non enim meis meritis, sed gratia Dei salus tibi instaurata est.

Item pueri paralyticu.

Psal. 67.

Vixit verò beatus Ethbinus illo in loco annis viginti, fideliter exercens opus Dei, morbosque curans. Tanta autem abstinentia fuit, vt per hebdomadam non nisi semel, idque quinta feria, cibum caperet, solo pane & aqua contentus. Vinum eo in loco non bibit, nisi cum ad sacra mysteria accederet. Denique cum iam ferè octoginta & tres aetatis annos exegisset, acri coepit dolore fatigari: conuocatisque fratribus, qui in ea sylua degebant, obitum suum illis praedixit, ita dicens: Ego vos, fratres mei, omnipotenti Deo commendo, qui praesto est seruis suis in cunctis necessitatibus eorum. Me iam corpore moriturum noueritis. Defunctum ad dexteram altaris huius partem condite, sacras hostias in ipso altari pro peccatorum meorum remissione offerte. Ita pace omnibus data, ante altare spiritum reddidit decimo quarto Calendas Nouembris, sepultusque est honorifice eo loco, quo iusserat: Vbi, praestante Domino, fiunt miracula in laudem & honorem nominis eius, cuius virtus & potestas regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Obitus eius.